

от предприятията, в отговор на специално подробно запитване, както и някои данни от годишните отчети на същите предприятия. Освен това бяха направени и допълнителни проучвания в самите заводи. При разработката на материалите се направиха редица групировки на предприятията, което спомогна да се характеризира още по-добре състоянието на специализацията и кооперирането. Резултатите, получени от изучаването, дадоха възможност да се видят още по-добре съществуващите слабости и наличните резерви за по-нататъшното подобряване организацията на машиностроителното производство.

*
* *
*

Икономическата същност на специализацията на производството е израз на нарасналото обществено разделение на труда. Специализираното производство се характеризира с еднородност на продукцията и технологията и със специализираността на оборудването и кадрите. Има разлика между специализацията и профилирането на производството. Профилирането е по-нисък стадий, подготовка към специализирането, при който по начало производствената номенклатура на отделните предприятия е по-широка и по-разнообразна. У нас профилирането на машиностроителните предприятия е уредено по законодателен път през 1953 г. По този начин се поставиха основите за осъществяването на икономически изгодно специализиране на машиностроителните предприятия.

Специализацията е предметна, подетайлна и стадийна (технологическа). Във връзка с това показателите за изучаването на специализацията в машиностроенето се групират на показатели за предметната, подетайлната и стадийната специализация.

Предметната специализация изразява процеса на обособяването на отделни самостоятелни отрасли за произвеждане на еднородни изделия (машини). Пример за такава специализация е обособяването на отделни предприятия и съответно отрасли за произвеждане на селскостопански машини, строителни машини, минни машини и пр. Показателят за наличието на дадено машиностроително производство е най-общият показател за предметната специализация. Той показва, че в машиностроенето има известна специализация, но чрез него не може да се характеризира степента на тази специализация. Чрез този показател например може да се изтъкне, че у нас вече е създадено корабостроене, производство на металорежещи машини, на инструменти, резервни части и т. н., както и това, че ние още нямаме автомобилостроене, тракторостроене, самолетостроене и т. н.

Друг показател, който характеризира степента на обособяването на отделните еднородни производства в отрасли на машиностроенето, е относителният дял от даден вид продукция, която се произвежда в специализирани за това производство предприятия, от целия обем на съответния вид продукция. Такъв показател може да бъде например относителният дял на селскостопанските машини, които се произвеждат в заводите за селскостопанско машиностроене, от общото количество селскостопански машини, произведени от цялата промишленост. Този показател може да се изчисли както в натурално изражение — по броя на произведените машини, така и в стойностно изражение по фабричнозаводски цени. Разбира се, изчислението в стойностно изражение дава по-точна характери-